

Florea MĂGUREANU

DREPT PROCESUAL CIVIL

Volumul I

*La elaborarea lucrării s-au avut în vedere doctrina,
legislația și jurisprudența publicate până la data de 30 iunie 2013*

Florea MĂGUREANU

DREPT PROCESUAL CIVIL

Ediția a XIII-a

Volumul I

Universul Juridic
București
-2013-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013 **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

***NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT
DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.***

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MĂGUREANU, FLOREA

Drept procesual civil

Lista de abrevieri

A.S.	= Revista „Arbitrajul de Stat”
A.U.B.	= Analele Universității București, seria Drept
B.J.C.D.	= Buletinul Jurisprudenței. Culegere de decizii pe anul ...
B.J.C.P.J.	= Buletinul Jurisprudenței. Culegere de practică judiciară
C.A.	= Curtea de apel
C.C.	= Curtea Constituțională
C.D.	= Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C.P.J.	= Culegere de practică judiciară
C.P.J.C.	= Culegere de practică judiciară în materie civilă a Curții de București
Apel	
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiție
Cas.	= Curtea de Casație și Justiție
Col.	= Colegiul
Col. civ.	= Colegiul civil
Cons. juridic	= consilier juridic
Dreptul	= revista „Dreptul”
Exec. jud.	= executor judecătoresc
I.C.C.J.	= Înalta Curte de Casație și Justiție
J.G.	= revista „Justiția Generală”
J.N.	= revista „Justiția Nouă”
jud.	= judecătoria
jud. sect.	= judecătoria sectorului
L.P.	= revista „Legalitatea populară”
Min. Pub.	= Ministerul Public
mun.	= municipiul
ș.a.	= și altele
Plen C.S.J.	= Plenul Curții Supreme de Justiție
Plen Trib. Suprem	= Plenul Tribunalului Suprem
R.D.C.	= Revista de Drept Comercial
R.D.M.	= Revista Română de Dreptul Muncii
R.D.P.	= Revista de Drept Public
R.R.D.	= Revista Română de Drept
s. civ.	= secția civilă
S.C.J.	= Revista „Studii și Cercetări Juridice”
S.D.R.	= Revista „Studii de Drept Românesc”
S.P.J.C.A.	= Sintează de practică judiciară a Curții de apel
S.U.	= secțiile unite

sent. civ.	= sentința civilă
T.U.B.	= Tipografia Universității București
Trib.	= Tribunalul
Trib. Jud.	= Tribunalul Județean
Trib. pop.	= Tribunalul popular
Trib. rai.	= Tribunalul raional
Trib. reg.	= Tribunalul regional
Trib. Suprem	= Tribunalul Suprem
Vol.	= volumul

Capitolul 1

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND JUSTIȚIA ÎN STATUL DE DREPT

1.1. Justiția în statul de drept

Potrivit prevederilor art. 192 alin. (1) din noul Cod de procedură civilă¹, pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, orice persoană se poate adresa justiției prin sesizarea instanței competente cu o cerere de chemare în judecată. Ca urmare, se recunoaște dreptul tuturor persoanei fizice sau juridice de a se adresa justiției dacă titularul dreptului consideră că respectivul drept a fost încălcat sau este contestat. În cazuri expres prevăzute de lege, sesizarea instanței poate fi făcută și de alte persoane sau organe, cărora legea le recunoaște calitate procesuală.

Schimbările survenite prin noul Cod de procedură civilă au urmărit eficacitatea administrării actului de justiție, care constă în mare măsură și în celeritatea cu care drepturile și obligațiile consfințite prin hotărâri judecătorești intră în circuitul civil, asigurându-se astfel restabilirea situațiilor de fapt și de drept încălcate, simplificarea și accelerarea procedurilor judiciare constituind principalele deziderate urmărite prin noul Cod de procedură civilă.

În literatura juridică de specialitate s-a afirmat că ordinea juridică ideală este o „ordine de pace”, în care dreptul subiectiv n-ar nevoie de un sistem de sancțiuni. Dacă însă dreptul subiectiv este contestat, ignorat sau încălcat, ordinea juridică ideală se transformă într-una conflictuală, devine o ordine „de război”, apare ca o necesitate intervenția normelor procesuale, a unui „drept sancționator sau reglator”².

Activitatea jurisdicțională are un conținut și principii care o diferențiază de legislativ și executiv dar nici nu exclude integrarea, puterea jurisdicțională fiind o parte a organizării statale a puterii politice³.

¹ Noul Cod de procedură civilă a fost republicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 545 din 3 august 2012. A fost adoptat prin Legea nr. 134/2010, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 485 din 15 iulie 2010 și a fost pus în aplicare prin Legea nr. 2/2013, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 89 din 12 februarie 2013.

² A se vedea în acest sens: P. Catala, F. Terre, *Procedure civile et voies d'exécution*, Presses Universitaires de France, Paris, 1965, p. 1 și 2.

³ I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice*. Ed. Actami, București, 1997, p. 460; I. Muraru, S. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 588.

Studiile privind natura, funcțiile, mecanismul și formele statului ca principală instituție politică a societății continuă să polarizeze atenția unor cercuri largi de specialiști în domeniul politologiei, sociologiei, dreptului, în condițiile în care diverse curente și teorii filosofice au explicat de-a lungul timpului de pe poziții diverse importanța statului, rolul său în apărarea unor interese sociale de grup sau ale societății în întregul său.

Statul a apărut în Orientul antic și de atunci a suferit un proces continuu și complex de transformare și evoluție, continuând să fie și astăzi instrumentul conducerii sociale.

Studiul disciplinei Drept procesual civil privește noțiunea de „stat de drept”, cu privire la care nu există o opinie unitară, într-o concepție înțelegându-se statul care acționează prin intermediul dreptului, pentru alții, statul care este supus dreptului, iar pentru alții, statul al cărui drept prezintă anumite caracteristici intrinseci¹.

Împreună cu celelalte organisme cu atribuții jurisdicționale, autoritatea judecătorească trebuie abordată și cercetată nu numai din punct de vedere funcțional ci, deopotrivă, sub aspect organizatoric, al resorturilor ce stau la baza statutului ce reglementează activitatea personalului încadrat în organele respective².

Raporturile dintre stat și drept sunt extrem de complexe, statul fiind cel care creează dreptul, dar care trebuie să respecte el însuși dreptul pentru ca acțiunile sale să nu devină arbitrare, să se înlăture riscul ca statul să nu fie unul de drept³.

Într-un stat de drept nu poate exista democrație fără justiție, sistemul judiciar reprezentând o componentă esențială pentru asigurarea existenței, valorificării și respectării drepturilor și libertăților legale ale cetățenilor comunității⁴.

¹ D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, Ed. Sitech, Craiova, 2006, p. 170.

² Pentru un examen amănunțit privind organizarea sistemului judiciar în România, având în vedere și reglementările Uniunii Europene, a se vedea: I. Leș, *Organizarea sistemului judiciar românesc*, Ed. All Beck, București, 2004, p. 4 și 5; Fl. Măgureanu, G. Măgureanu, *Organizarea sistemului judiciar*, ediția a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009; N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București 1998, p. 98. A se vedea și I. Neagu, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Global Lex, București, 2002, p. 45 și urm.

³ I. Leș, *op. cit.*, 2004, p. 6.

⁴ Pentru un examen mai amănunțit privind statul de drept și separația puterilor în statul de drept, a se vedea și: I. Muraru, *Drept constituțional și instituții politice. Teoria generală*, vol. I, București, 1991, p. 20 și urm.; P. Ninosu, *Autoritatea judecătorească în statul de drept. Probleme ale raporturilor sale cu autoritatea legiuitoare și cu celelalte autorități politice*, în *Dreptul nr. 1/1994*, p. 28-33; F. Vasilescu, *Separația puterilor în regimurile politice contemporane*, *Dreptul nr. 8/1990*, p. 7-18; I. Deleanu, *Drept constituțional și instituții politice*, II, Ed. Fundația „Chemarea”, Iași, 1992, p. 32; I. Deleanu, *Separația puterilor, dogmă sau realitate?*, în *Dreptul nr. 2-3/1991*. A se vedea argumentarea detaliată privind raporturile statului cu dreptul pentru a-l considera stat de drept: D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. I, Ed. Sitech, Craiova, 2006, p. 170 și urm.; A. Iorgovan, *Drept constituțional și instituții politice. Teoria generală*, Ed. „Galeriile J.L. Calderon”, București, 1994, p. 150-158; P. Pactet, *Institutions politiques. Droit constitutionnel*, Ed. Masson, Paris, 1991, p. 112.

Autoritatea judecătorească, alături de celelalte organisme cu atribuții jurisdicționale, trebuie abordată și cercetată nu numai din punct de vedere funcțional, ci și sub aspect organizatoric, al resorturilor ce stau la baza statutului ce reglementează activitatea personalului încadrat în organele respective¹.

Din păcate, tot mai puține persoane au încredere în statul de drept așa cum este el astăzi perceput. Pentru a fi în prezența unui stat de drept este necesar să existe un sistem legislativ călăuzit de preocuparea permanentă de a ocroti persoana umană în integralitatea ei și de a-i crea condiții optime de dezvoltare.

Stat de drept presupune nu numai un mecanism juridic care să garanteze respectarea riguroasă a legii. Este necesar ca acestei legi să i se dea un anumit conținut, inspirat de ideea promovării drepturilor și libertăților umane într-un spirit liberal și un larg democratism².

Organizat pe baza principiului separației puterilor statului, în aplicarea căruia justiția dobândește o reală independență, și urmărind prin legislația sa promovarea drepturilor și libertăților inerente naturii umane, statul de drept trebuie înțeles ca un stat care asigură respectarea strictă a reglementărilor sale de către ansamblul organelor lui în întreaga lor activitate³.

În Documentul final al Reuniunii de la Copenhaga asupra dimensiunii umane – 29 iunie 1990 – s-a subliniat că „statul de drept nu înseamnă pur și simplu o legalitate formală ce asigură regularitate și coerență în instaurarea și punerea în aplicare a ordinii democratice, ci și o deplină acceptare a valorii supreme a persoanei umane, garantată de instituții, constituind un cadru pentru expresia sa cea mai completă”.

Ca urmare, instituirea unui control menit să satisfacă interesele justițiabililor presupune atribuirea lui unor organe separate de puterea executivă, organe care, având o poziție suficient de consolidată față de acestea, să fie în măsură să ia hotărâri în deplină independență, fără amestec, indiferent din partea cui ar interveni⁴.

Fără îndeplinirea acestor condiții statul de drept ar rămâne ca un obiect lipsit de conținut, iar cetățeanul vătămat ar fi lipsit de un remediu împotriva actelor administrative ilegale⁵.

¹ A se vedea N. Cochinescu, *Organizarea puterii judecătorești în România*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 11 și urm.; Fl. Măgureanu, *Organizarea sistemului judiciar*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 6 și urm.

² Principiul libertății a fost consacrat pentru prima dată, în termenii pe care îi folosim cel mai frecvent astăzi, prin art. 4 al Declarației drepturilor omului și ale cetățeanului, adoptată la 26 august 1789 de „reprezentanții poporului francez” constituiți în Adunarea Națională, în care se menționa: „Libertatea constă în puterea de a face tot ce nu dăunează altuia. Aceste limite nu pot fi determinate decât prin lege”. A se vedea, în același sens, N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 14 și 15.

³ Fl. Măgureanu, *Organizarea sistemului judiciar*, p. 6 și urm.

⁴ Fl. Măgureanu, *Drept procesual civil*, ed. a XII-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 5 și urm.

⁵ A se vedea: A. Stoica, *Spre un drept de executare european autonom*, publicat în volumul Conferinței Internaționale „Europa judiciară: 10 ani după Consiliul de la Tampere; Dreptul executării – perspective transnaționale; Dreptul la executare în România”, Sibiu, Ed. Universul Juridic, București, 2009.

În literatura juridică de specialitate s-a susținut și ideea „statului de drept jurisdicțional”, potrivit căreia, pe de o parte, statul de drept presupune o valorizare a drepturilor și libertăților fundamentale, mai întâi prin prevederea lor constituțională, apoi prin garantarea lor jurisdicțională contra statului însuși, printr-un control jurisdicțional al constituționalității legilor care dublează un control al administrațiilor realizat prin intermediul instanțelor și, pe de altă parte, o independență cât mai aproape de absolut a judecătorilor față de executiv, legislativ și societatea civilă, judecătorul devenind arbitru între stat și cetățeni, fiind cheia de boltă a statului de drept¹.

Potrivit prevederilor art. 1 alin. (3) din Constituție², „România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate”.

Izvorul oricărei puteri politice sau civile trebuie să fie voința suverană a poporului și aceasta trebuie să-și găsească formule juridice potrivite de exprimare, astfel încât să poată funcționa în mod real ca o democrație.

Doctrina consideră ca trăsături definitorii ale statului de drept următoarele:

- subordonarea puterii față de drept;
- structura piramidală a puterii și difuzarea ei unui număr mare de organisme;
- garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor;
- participarea cetățenilor la exercitarea puterii prin controlul jurisdicțional și controlul de natură politică;
- limitarea fiecăreia dintre cele trei puteri (legislativă, executivă și judecătorească), de către celelalte două.

Existența unui stat de drept și democratic depinde de îndeplinirea unei triple condiții:

- legalitatea;
- efectivitatea;
- legitimitatea dreptului.

Statul de drept contemporan nu înseamnă simpla conformare a puterii față de drept, ci și garantarea demnității umane și promovarea unei societăți libere³.

Statul de drept nu se confundă cu principiul legalității. Rămâne o simplă teorie dacă nu este constituit dintr-un sistem de garanții, inclusiv juridice, care să asigure reala încadrare a autorităților publice în coordonatele dreptului⁴.

¹ D.C. Dănișor, *op. cit.*, p. 176.

² Constituția României, modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, a fost publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare.

³ A se vedea: M. Voicu, *Accesul liber la justiție*, în *Dreptul* nr. 4/1997, p. 3-5.

⁴ Fl. Măgureanu, *op. cit.*, 2006, p. 6.